

Η αμερικανική γεωστρατηγική στη Μέση Ανατολή

Το Αιγαίο ως γεωπολιτικός άξονας

Γράφει ο: Νικόλαος Λ. Μωραΐτης Ph. D.

Το άρθρο πραγματεύεται τους στρατηγικούς σχεδιασμούς των ΗΠΑ στη γειτονιά μας, αυτή την περιφέρεια που λέγεται Μέση Ανατολή, που οι εξελίξεις εκεί αγγίζουν τα εθνικά μας συμφέροντα και που αυτή η περιοχή έρχεται στο επίκεντρο των διεθνών εξελίξεων.

Η θέση της Ελλάδας σε αυτή την περιοχή, στην Ευρώπη, οι προοπτικές της στο μέλλον, η ασφάλειά της, τα συμφέροντά της δεν μπορούν να προσδιοριστούν χωρίς να μελετηθεί προσεχτικά μια εικόνα των εξελίξεων που διαμορφώνεται στην Μέση Ανατολή και στον Περσικό. Το πρόβλημα στο Αιγαίο είναι καθαρά γεωπολιτικής και επεκτατικής μορφής και η ευθύνη ανήκει εξ ολοκλήρου στη γειτονική Τουρκία.

Θα αναφερθούμε σε επιλογές των ΗΠΑ ως προς τους στόχους της στρατηγικής στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και Κεντρικής Ασίας, για να δούμε και ποιος είναι ο ρόλος της Τουρκίας.

Είναι γεγονός ότι οι ριζικές αλλαγές στην Κεντρική Ασία και Μέση Ανατολή εμπλέκουν ορισμένους βασικούς παράγοντες στους οποίους θα αναφερθούμε. Αυτοί οι παράγοντες είναι:

1. Γεωπολιτική – Γεωστρατηγική.
2. Γεωστρατηγικοί παίχτες και γεωπολιτικοί άξονες.
3. Η Ρωσία.
4. Ο ρόλος της Τουρκίας.
5. Τουρκία – Ιράν.
6. Η Ευρώπη.
7. Η Ελλάδα στο διαμορφούμενο γεωστρατηγικό περιβάλλον.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι γίνονται ριζικές ανακατατάξεις στο σύστημα ασφαλείας, που ανατρέπουν το συσχετισμό δυνάμεων. Η κατάσταση οικοδομείται με πρωταγωνιστή τις Η.Π.Α. να αμφισβητεί τα στρατηγικά συμφέροντα της Ρωσίας, που καλείται να αντιμετωπίσει το ενδεχόμενο απώλειας του ελέγχου της περιοχής. Τα διαπλεκόμενα συμφέροντα και οι αντιθέσεις επηρεάζουν στους συσχετισμούς στην ευρύτερη περιφέρεια.

Πράγματι, η άντληση πετρελαίου και φυσικού αερίου, όλα τα κοιτάσματα, η εκμετάλλευσή τους, οι οδοί διέλευσης του πετρελαίου θα συντηρήσουν ενεργειακά τη Δύση

στη διάρκεια του 21^{ου} αιώνα. Έτσι, η εκμετάλλευσή τους θα επιφέρει δραματικές μεταβολές στον γεωπολιτικό χάρτη και θα γίνει επαναχάραξη του πολιτικού χάρτη της περιοχής.

Η περιοχή αυτή είναι το κέντρο του παιχνιδιού που εμπλέκει πολλούς παράγοντες, με διαφορετικά συμφέροντα και ισχύ. Εκεί είναι το πεδίο στο οποίο θα παιχτεί το παιχνίδι με πάλη για τα σφαιρικά πρωτεία και σαν συνέπεια έχει μια νέα γεωστρατηγική.

Η Αμερική, θεωρεί την περιοχή της Μέσης Ανατολής, Κεντρικής Ασίας και του Καυκάσου εξαιρετικά σημαντική για τα αμερικανικά συμφέροντα, των αμερικανικών πετρελαϊκών εταιριών, για την εξόρυξη και εμπορία του πετρελαίου.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες, η μοναδική υπερδύναμη, έχουν στρατηγικό στόχο να ελέγχουν και να εκμεταλλευτούν τα κοιτάσματα, τις επενδύσεις, και τη δημιουργία δρόμων για τη μεταφορά τους στις διεθνείς αγορές. Ο γεωστρατηγικός στόχος της Αμερικής είναι να διαχειριστεί την ισορροπία δυνάμεων στην περιοχή για να αποτρέψει άλλη ανταγωνιστική δύναμη που θα είναι εμπόδιο στα συμφέροντά της και στα συμφέροντα της διεθνούς κοινότητας.

Οι εξελίξεις στην περιοχή είναι ραγδαίες, όπως π.χ. η απώλεια ελέγχου της Κασπίας και Κεντρικής Ασίας από τη Ρωσία, ο υψηλός ανταγωνισμός συμφερόντων στην περιοχή, η εξόρυξη κοιτασμάτων χωρίς τη συμμετοχή της Ρωσίας, το θέμα του Ιράν, και οι εσωτερικές εξελίξεις μικρών χωρών στην περιοχή όπως η Τουρκία, και η μετα-Ισλαμική περίοδος στη Συρία. Και οπωσδήποτε, το Κουρδιστάν που είναι σήμερα χωρισμένο μεταξύ των τεσσάρων γειτόνων του. Μόνο η Τουρκία καταλαμβάνει το ήμισυ, το οποίο καλύπτει έκταση 235.000 km², το 30% του συνόλου της τουρκικής επικράτειας.

Σε αυτόν τον ανταγωνισμό της περιφερειακής κυριαρχίας, οι εξελίξεις θα επηρεάσουν τα Ελληνικά και Κυπριακά εθνικά μας συμφέροντα.

Επειδή η Αμερικανική εξωτερική πολιτική χρησιμοποιεί την επιρροή της στην περιοχή με τρόπο που προσπαθεί να δημιουργήσει μια ηπειρωτική ισορροπία στην οποία η ίδια να είναι ο πολιτικός ρυθμιστής, θα προσπαθήσω να αναλύσω τα στρατηγικά συμφέροντα στην περιοχή.

Η κατάσταση στη περιοχή δίνει προτεραιότητα σε μια στρατηγική ικανότητα, σε μια προσεκτική, επιλογή και πολύ μελετημένη παράταξη των πόρων της Αμερικής στο παιχνίδι της Μέσης Ανατολής. Κατά τις Ηνωμένες Πολιτείες, εάν η Μόσχα ξαναποκτήσει κυριαρχία στην Ουκρανία, με τους μεγάλους φυσικούς πόρους που διαθέτει και πρόσβαση προς τη Μαύρη Θάλασσα, τότε αυτομάτως, η Ρωσία ξαναποκτά τη δύναμή της ως μια αυτοκρατορική χώρα.

Το Αζερμπαϊτζάν, με τις μεγάλες φυσικές πηγές του ενεργείας, είναι η θέση κλειδί που κρατάει τον πλούτο της Κασπίας Θάλασσας και Κεντρικής Ασίας.

Η Τουρκία και το Ιράν συμμετέχουν στη δημιουργία μιας επιρροής στην Κασπία Θάλασσα εκμεταλλευόμενες την μείωση της Ρωσικής δύναμης. Και σε αυτή τη περίπτωση είναι γεωστρατηγικοί παίχτες. Εν τούτοις, και οι δύο χώρες αντιμετωπίζουν σοβαρά εσωτερικά προβλήματα, που δεν θα μπορέσουν να επηρεάσουν περιφερειακές αλλαγές στην μοιρασιά.

Γεωπολιτική - Γεωστρατηγική

Η Αμερικανική υπεροχή, οι γεωστρατηγικές της δυνατότητες και τα συμφέροντά της σαν υπερδύναμη στοχεύουν στο ότι αυτός που θα ελέγχει την περιοχή θα ελέγχει τον βιομηχανικό κόσμο. Και γι' αυτό η γεωστρατηγική των ΗΠΑ δίνει μεγάλη προσοχή, ώστε να εμποδιστεί η ανάδυση μιας άλλης δύναμης που θα περιορίσει την Αμερικανική επιρροή και την κυριαρχία της στην πορεία των εξελίξεων.

Η γεωπολιτική θα μετακινηθεί, σήμερα, από περιφερειακή σε σφαιρική διάσταση με υπεροχή σε όλη την Ευρασιατική ήπειρο που θα χρησιμεύσει ως το κεντρικό σημείο για μια παγκόσμια πρωτοκαθεδρία.

Επομένως, η γεωστρατηγική των ΗΠΑ προσπαθεί να εμποδίσει, πρώτον την ηγεμονία της Ρωσίας στην περιοχή, δεύτερον να εμποδιστεί κάποια παράταξη όπως, π.χ., Ρωσίας-Ιράν-Συρίας που θα είναι εναντίον των συμφερόντων των ΗΠΑ και να σιγουρευτεί ότι και η διεθνής κοινότητα θα έχει ανεμπόδιστη οικονομική πρόσβαση.

Με άλλα λόγια, κάθε χώρα δυνατή και ανεξάρτητη στην περιοχή αντιμετωπίζεται ως επιβλαβής για τα συμφέροντα της διεθνούς κοινότητας, των Ηνωμένων Πολιτειών και επιβλαβής για την περιφερειακή σταθερότητα.

Πράγματι, η γεωστρατηγική των ΗΠΑ με στόχους προς την Κεντρική Ασία και Μέση ανατολή είναι: **α.** Ο βραχυπρόθεσμος στόχος που να εμποδιστεί η άνοδος μιας τοπικής δύναμης, ή κάποια παράταξη, ή συνασπισμός που θα αντισταθούν στην Αμερικανική επιρροή στις χώρες του Καυκάσου, της Κεντρικής Ασίας και της Μέσης Ανατολής. Πρέπει να εμποδιστεί η ηγεμονία της Ρωσίας να κινηθεί προς το Νότο. Δηλαδή, κάθε δύναμη που θα εκδιώξει την Αμερική από τη Μέση Ανατολή είναι εναντίον των συμφερόντων της. **β.** Ο μεσοπρόθεσμος στόχος της είναι να μη δημιουργηθούν στρατηγικοί συνασπισμοί, ή συνεταιρισμοί ή παρατάξεις σε θέσεις κλειδιά στην περιοχή που θα δημιουργήσουν ένα ενωμένο υπερ-Ευρωπαϊκό σύστημα ασφαλείας. Και **γ.** ο μακροπρόθεσμος στόχος είναι να

δημιουργηθεί ένα παγκόσμιο σύστημα συνεργασίας, με ρυθμιστή τις ΗΠΑ, που η περιοχή να εισέλθει μέσα σε ένα παγκόσμιο κέντρο.

Γεωστρατηγικοί παίκτες και γεωπολιτικοί άξονες

Οι γεωστρατηγικοί παίκτες είναι τα κράτη που προσπαθούν να μεταβάλλουν την υπάρχουσα γεωπολιτική τους θέση και θέλουν να εξασκήσουν ισχύ ή επιρροή. Η Τουρκία εδώ είναι ένας παίχτης που προσπαθεί να μεταβάλλει τη θέση της στην περιοχή συνδυάζοντας τα συμφέροντά της με αυτά της Αμερικής. Χώρες, όπως π.χ. η Τουρκία, τα συμφέροντά τους συμπίπτουν με αυτά της Αμερικής. Χρησιμοποιεί την ισχύ της Αμερικής και διαμορφώνει δικούς της σκοπούς στην Κεντρική Ασία, στη Μέση Ανατολή, στο Αιγαίο και στην Κύπρο.

Οι γεωπολιτικοί άξονες είναι τα κράτη που η σημασία τους προέρχεται από την ευαίσθητη περιοχή και τις συνέπειες μιας ενδεχόμενης κρίσιμης κατάστασης για την συμπεριφορά των γεωστρατηγικών παιχτών. Πολύ συχνά, οι γεωστρατηγικοί άξονες καθορίζονται από την γεωγραφία τους που τους δίνεται κάποιος ιδιαίτερος ρόλος. Επίσης, γίνονται άξονες, όταν κάποιος καθορίζει μια πρόσβαση σε σημαντικές περιοχές, ή όταν αρνείται τους πόρους σε έναν σημαντικό παίχτη. Το Αιγαίο είναι μια περιοχή, που είναι ένας γεωπολιτικός άξονας. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο γεωπολιτικός άξονας μπορεί να ενεργήσει σαν έναν αμυντικό προστατευτικό κάλυμμα για ένα κράτος (π.χ. Αμερική) ή ακόμη και για μια περιοχή.

Μερικές φορές, η σημαντικότητα της ύπαρξης ενός γεωπολιτικού άξονα μπορεί να έχει σημαντικά πολιτικά και πολιτιστικά επακόλουθα για κάποιον πιο ενεργητικό γειτονικό γεωστρατηγικό παίχτη. Πρέπει να προσέξουμε το ενδιαφέρον της Τουρκίας ως προς την, π.χ. «περιβαλλοντική» προσέγγιση του Αιγαίου που δεν αναγνωρίζουν τα χωρικά στην αντιμετώπιση του θαλασσίου χώρου. Και επίσης, η ενιαία πολιτιστική προσέγγιση του Αιγαίου, ή προβλήματα λαθρομετανάστευσης. Να μην γίνουν κοινά προστατευόμενες οικολογικές ζώνες, οικονομικές ζώνες, η γκρίζες ζώνες.

Ο στόχος της σφαιρικής γεωστρατηγικής της Αμερικής είναι να αναγνωρίσει την ταυτότητα των γεωπολιτικών αξόνων κλειδιά της περιοχής και να τους προστατεύσει. Κάτι που δεν θα κάνει ούτε για το Αιγαίο ούτε για την Κύπρο..

Σήμερα, στο νέο πολιτικό χάρτη της περιοχής μας εμφανίζονται τουλάχιστον, πέντε γεωστρατηγικοί παίκτες κλειδιά. Και πέντε γεωπολιτικοί άξονες. Σημαντικοί και δραστήριοι παίκτες είναι: η Γαλλία, Γερμανία, Ρωσία, η Κίνα και Αγγλία. Το ρόλο κρίσιμων σημαντικών

γεωπολιτικών αξόνων τον παίζουν Ουκρανία, Αζερμπαϊτζάν, Τουρκία και Ιράν. Η Τουρκία και το Ιράν είναι γεωστρατηγικώς ενεργά κράτη.

Ρωσία

Η Ρωσία προσπαθεί να εμποδίσει τη δημιουργία μιας ανεξάρτητης κεντρικής περιφερειακής συνεργασίας που δεν θα έχει πρόσβαση η ίδια και πλήρη κυριαρχία. Και προσπαθεί να περιορίσει την Αμερικανική γεωπολιτική επιρροή στην περιοχή.

Για τη Ρωσία, το Αζερμπαϊτζάν είναι μια προτεραιότητα. Η υπαγωγή του θα βοηθήσει να απομονώσει την Κεντρική Ασία από τη Δύση, ιδιαιτέρως από την Τουρκία. Το Αζερμπαϊτζάν ενθαρρυμένο από την Αμερική και την Τουρκία αρνήθηκε να έχει στρατιωτικές Ρωσικές βάσεις και γραμμή πετρελαιαγωγού σε Ρωσικό λιμάνι της Μαύρης Θάλασσας. Αλλά, συναίνεσε για ένα δεύτερο πετρελαιαγωγό από Γεωργία στην Τουρκία.

Το συμφέρον της Αμερικής είναι να μην κυριαρχήσει σε αυτή τη γεωπολιτική περιοχή η Ρωσία, να μην την μονοπωλήσει και να αντιμετωπιστεί ως παράγοντας επιβλαβής της περιφερειακής σταθερότητας και της διεθνούς κοινότητας.

Η πολιτική των ΗΠΑ προς τους κύριους γεωπολιτικούς μοχλούς, την Ουκρανία και το Αζερμπαϊτζάν, παίρνει μια σοβαρή θέση. Και αντιμετωπίζει ένα δύσκολο δίλημμα στο θέμα της τακτικής της ισορροπίας και του στρατηγικού σκοπού.

Άλλη μια μεγάλη αβεβαιότητα που εμφανίζεται στη μεγάλη, γεωπολιτικώς, ασταθή περιοχή της Κεντρικής Ασίας, είναι η πιθανή αυξανόμενη ευπάθεια των Τουρκο-Ιρανικών μοχλών. Εδώ υπάρχουν περίπου 25 κράτη που έχουν περίπου 400 εκατομμύρια πληθυσμό, εθνικώς και θρησκευτικώς είναι ανόμοια, και κανένα από αυτά πολιτικώς σταθερά. Και υπάρχει η πιθανότητα ότι ορισμένα από αυτά τα κράτη ίσως να αποκτήσουν ατομικά όπλα.

Αυτή η τεράστια περιοχή, διαλυμένη από μίσση και περικυκλωμένη από δυνατούς ανταγωνιστικούς γείτονες φαίνεται να είναι το πεδίο μάχης για πολέμους μεταξύ κρατών και πιθανόν παρατεινόμενες εθνικές και θρησκευτικές διαμάχες.

Ο ρόλος της Τουρκίας

Μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, η Τουρκία έχασε τη σημαντική λειτουργία της ως προπύργιο απέναντι στο «κομμουνιστικό» παραπέτασμα. Αλλά, αναδείχθηκε από άλλη σκοπιά, ακριβώς γιατί βρίσκεται δίπλα σε όλες αυτές τις χώρες, οι περισσότερες από τις

οποίες είναι μουσουλμανικές. Και το κυριότερο ότι είναι ανάμεσα σε αυτές τις δύο πάρα πολύ σημαντικές περιοχές. Και για τις επόμενες δεκαετίες θα είναι σημαντική περιοχή.

Από τη μια ο Καύκασος με τα νέα κοιτάσματα πετρελαίου και του αερίου, και από την άλλη η Μέση Ανατολή, που είναι μια παραδοσιακή πλουτοπαραγωγική περιοχή για το πετρέλαιο, είναι δύο περιοχές από τις οποίες εξαρτάται ολόκληρη η βιομηχανική αναπτυγμένη Δύση και Ανατολή. Έτσι, η Τουρκία έχει κάποιους ρόλους.

Η γεωπολιτική θέση της Τουρκίας είναι σημαντική για τους σχεδιασμούς των Η.Π.Α και της διεθνούς κοινότητας. Οι Η.Π.Α. αναθέτουν στην Τουρκία σημαντικό ρόλο, γιατί για αυτούς είναι ο μοχλός. Τα συμφέροντα της Αμερικής συμπίπτουν με αυτά της Τουρκίας.

Οι Η.Π.Α. προσπαθούν να εξασφαλίσουν φιλικά καθεστώτα και συμφωνίες από τις χώρες αυτές. Θα έχουμε μια αντίδραση από τη Ρωσία με την διείσδυση της Αμερικής στην περιοχή. Είναι ένα περίπλοκο παιχνίδι που έχει πολλές ανακατατάξεις.

Συμπερασματικά, τι ρόλο μπορεί να αναθέσουν οι ΗΠΑ στην Τουρκία; Μπορεί να αντιδράσει η Ρωσία για τους αγωγούς στην περιοχή; Η Τουρκία έχει άμεση σχέση με τους αγωγούς. Έχει στρατηγική θέση, έχει περάσματα, είναι κρίκος ανάμεσα στην Ρωσία, Μέση Ανατολή, Βαλκάνια και Ευρώπη, είναι μέσα σε κάθε σχεδιασμό. Οι αγωγοί, π.χ., είναι δύσκολο να περάσουν από το Ιράν ή από το Αφγανιστάν. Οι πιθανότεροι δρόμοι είναι η Τουρκία και η Ρωσία, και η Τουρκία τους χρειάζεται. Η Τουρκία είναι σε κάθε σχεδιασμό στρατηγικό ένα απαραίτητο πέρασμα. Έτσι, οι Η.Π.Α. τη θεωρούν ένα στρατηγικό τους σύμμαχο για την περιοχή.

Τουρκία - Ιράν

Η Τουρκία και το Ιράν δεν είναι μόνο γεωστρατηγικοί παίχτες, αλλά επίσης και γεωστρατηγικοί άξονες των οποίων οι εσωτερικές τους καταστάσεις είναι αναγκαίες για την τύχη της περιοχής.

Υπάρχουν ανταγωνιστικά συμφέροντα στην περιοχή μεταξύ Ρωσίας, Τουρκίας και Ιράν. Η διείσδυση της Ρωσίας είναι Νότια προς το Αζερμπαϊτζάν και Καζακστάν. Της Τουρκίας ανατολικά διαμέσου Αζερμπαϊτζάν, στην Κασπία Θάλασσα, στην Κεντρική Ασία. Και στην περίπτωση του Ιράν Βόρεια στο Αζερμπαϊτζάν και Βόρεια στο Τουρκμενιστάν, Αφγανιστάν και Τατζικιστάν. Εδώ, φαίνεται ότι τα συμφέροντά τους συγκρούονται.

Βέβαια, ούτε η Τουρκία ούτε το Ιράν έχουν τη δύναμη να αποκλείσουν τη Ρωσία από την επιρροή στην περιοχή. Τουρκία και Ιράν βοηθούν τα νέα κράτη, στην Κεντρική περιοχή, να αντισταθούν σε μια επανένωσή τους με τη Ρωσία.

Σε αυτή την περιοχή, η Αμερική μοιράζεται ένα κοινό συμφέρον, εάν υπάρχει μια σταθερή προ-δυτική Τουρκία, Ιράν και Κίνα. Η καλύτερευση σχέσεων με το Ιράν θα αυξάνει παγκόσμια πρόσβαση στην περιοχή.

Εάν η Τουρκία μπει στην Ευρωπαϊκή ένωση, ή εάν η Ευρώπη δεν της κλείσει την πόρτα, πιθανώς τα κράτη του Καυκάσου θα κινηθούν προς την Ευρωπαϊκή τροχιά. Αλλά εάν η Ευρώπη αρνηθεί την είσοδο της Τουρκίας, τότε η Γεωργία και η Αρμενία θα υιοθετήσουν τη Ρωσική κλίση.

Εάν, όμως, η Τουρκία δεν μπει στην Ευρώπη, τότε θα γίνει μια Ισλαμική χώρα, πιθανώς να προβάλλει veto στην επέκταση του NATO και να μη ενσωματωθεί η Κεντρική Ασία μέσα στην παγκόσμια κοινότητα. Οι φιλοδοξίες της Τουρκίας υποστηρίζονται από τις ΗΠΑ, όπως π.χ. τον πετρελαιοαγωγό από το Μπακού στο Αζερμπαϊτζάν, στην Τουρκική Μεσόγειο. Θα επηρεάσει την διέξοδο πηγών ενεργείας της Κασπίας Θάλασσας. Οι εσωτερικές εντάσεις μέσα στην Τουρκία και στο Ιράν κατά πάσα πιθανότητα όχι μόνον θα χειροτερεύσουν, αλλά θα μειώσει τον σταθεροποιητικό ρόλο που μπορεί να παίξουν αυτά τα κράτη μέσα σε αυτή την εκρηκτική περιοχή.

Τέτοιες εξελίξεις θα κάνουν πιο δύσκολη την αφομοίωση των νέων κρατών της Κεντρικής Ασίας μέσα στη διεθνή κοινότητα και έτσι, θα επηρεάσει, επίσης, και τα Αμερικανικά συμφέροντα στον Περσικό κόλπο. Οποσδήποτε, η Αμερική και η διεθνής κοινότητα θα αντιμετωπίσουν εδώ μια πρόκληση.

Επιπροσθέτως, τώρα που ο πόλεμος στην Συρία φθάνει προς το τέλος του, και τελειώνει η αποστολή των καλοπληρωμένων μισθοφόρων του ISIS της Τζιχάντ, όλα τα εμπλεκόμενα μέρη κάνουν κινήσεις για να διαμορφώσουν καταστάσεις για τα διαφορετικά τους συμφέροντα.

Δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι ο τερματισμός της Συριακής κρίσης εμπλέκει πολλούς παράγοντες με διαφορετικά συμφέροντα και ισχύ. Πρώτον, ο Αλ-Άσαντ θα προσπαθήσει να αποκαταστήσει τον έλεγχο της χώρας του με την υποστήριξη του Ιράν και της Ρωσίας. Δεύτερον, ο στρατηγικός στόχος του Ιράν για εδαφικές φιλοδοξίες και περιφερειακής ηγεμονίας μεταξύ Σιιτικών-Σουνιτικών διαφορών. Επίσης, ο στρατηγικός στόχος των ΗΠΑ είναι να αποτρέψουν συσχετισμούς, όπως ο Ιρανο-ρωσικός συσχετισμός, η μια συμμαχία μεταξύ Ιράν, Συρίας και Ρωσίας που θα είναι εμπόδιο στα Αμερικανικά συμφέροντα.

Το ισλαμικό κράτος, το χαλιφάτο, θα έχει νέα αποστολή. Θα συνεχίσουν επιθέσεις σε χώρες στη Μέση Ανατολή και θα κινηθούν παγκοσμίως, ιδιαίτερα στην Ευρώπη αναζωογονώντας “αδρανή δίκτυα”, θα προσλάβουν νέα μέλη με συνέχιση της ιδεολογίας τους. Εκατοντάδες θα μπουκ στην Ευρώπη από την Τουρκία.

Ευρώπη

Για να εμποδιστεί η άνοδος μιας δύναμης στην Κεντρική Ασία εχθρικής προς τα συμφέροντα των ΗΠΑ, προσπαθούν να διευρύνουν την Ευρώπη για να μεταβληθεί σε γεωπολιτικό προγεφύρωμα της Αμερικής προς την Ασία, που αυτό θα βοηθήσει την Αμερική να έχει πολιτική επιρροή στην περιοχή, μέσω του ΝΑΤΟ.

Η ενοποίηση της Ευρώπης αποτελεί έναν αναγκαίο παράγοντα για την Αμερικανική γεωστρατηγική. Η Γαλλία και η Γερμανία είναι οι αρχιτέκτονες της Ευρώπης. Αλλά, ο κάθε ένας παίρνει θέση με διαφορετικό σχέδιο και όραμα, αλλά κανένας δεν μπορεί να υπερισχύσει μόνος του. Αυτό δίνει στις ΗΠΑ μια ευκαιρία να παρέμβει, αλλά τι είδους Ευρώπη προτιμάει η Αμερική; Έναν ίσιο συνέταιρο ή έναν νεότερο σύμμαχο; Δηλαδή, η Ευρώπη να παραμείνει συνδεδεμένη με τις ΗΠΑ και να επεκτείνουν ένα συνεργάσιμο «δημοκρατικό» διεθνές σύστημα το οποίο θα είναι εξαρτημένο από την Αμερικανική παγκόσμια πρωτοκαθεδρία;

Κοιτάζοντας στο χάρτη της μεγάλης Ασιατικής περιοχής βλέπουμε τη βάση της γεωπολιτικής σημαντικότητας του Ευρωπαϊκού προγεφυρώματος για τις ΗΠΑ. Η Αμερική υποστηρίζει την ένωση της Ευρώπης, διότι, εάν η Γερμανία πάρει την πρωτοκαθεδρία, τότε η Ευρώπη δεν θα είναι το προγεφύρωμα για την Αμερική.

Επίσης, μια μεγαλύτερη Ευρώπη, ένα μεγαλύτερο ΝΑΤΟ εξυπηρετεί το σκοπό των ΗΠΑ. Η είσοδος μελών από την Κεντρική Ευρώπη, έχει αυξήσει τα Ευρωπαϊκά Κράτη με προ-Αμερικανική τάση, έχει απλώσει το πεδίο της Αμερικανικής επιρροής. Χωρίς ταυτόχρονα να δημιουργηθεί μια Ευρώπη, πολιτικώς, τόσο ενωμένη που θα προκαλέσει την Αμερική σε γεωπολιτικά θέματα. Και αυτό, γιατί, εάν η Ευρώπη επιτύχει την πολιτική της ένωση, τότε θα γίνει μια παγκόσμια δύναμη.

Από την άλλη πλευρά, βλέπουμε στην Ευρώπη σημεία ότι η ορμή της ενοποίησης και της επέκτασης χλωμιάζει. Μεγάλη κλίμακα ανεργίας παραμένει σταθερή και παραδοσιακοί Ευρωπαϊκοί εθνικισμοί ίσως να ξαναζυπνήσουν.

Η ανασφάλεια, συνδεδεμένη από τη δημογραφική, εθνικιστική και θρησκευτική πρόκληση θα βοηθήσουν να στηριχτούν τα Ευρωπαϊκά συμφέροντα με μια Αμερικανική στρατιωτική παρουσία στην Ευρώπη. Ως αποτέλεσμα, η Ευρωπαϊκή εξάρτηση σε αυτή τη συνεχιζόμενη Αμερικανική παρουσία ασφάλειας θα έχει ως αναπόφευκτο αποτέλεσμα να την εμποδίσει να κινηθεί σε μια πολιτική και στρατιωτική ενότητα.

Δεν φαίνεται ότι στο κοντινό μέλλον η Ευρώπη θα αποκτήσει πολιτική ενότητα για να έχει και στρατιωτική οντότητα. Οι αιτίες για μια τέτοια πρόγνωση είναι πολλές. Η πρώτη έχει να κάνει με τα εσωτερικά και εξωτερικά εμπόδια που επηρεάζουν για μια πολιτική ένωση. Η δεύτερη, έχει να κάνει με τα θέματα ασφαλείας. Είναι δύσκολο τώρα να καθορίσουν ποια είναι σήμερα η έκταση της Ευρώπης. Το ερώτημα είναι πού τελειώνει η Ευρώπη, πού είναι τα σύνορά της.

Η Ελλάδα στο διαμορφούμενο γεωστρατηγικό περιβάλλον

Η Ελλάδα, σαν γεωστρατηγικός παίχτης, αλλά επίσης και σαν γεωστρατηγικός άξονας, έχει μεγάλη στρατηγική σημασία στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, διότι εκεί εμπλέκονται τα συμφέροντα των ΗΠΑ και διεθνούς κοινότητας λόγω πετρελαϊκών κοιτασμάτων του Β/Α Αιγαίου, μεταφορά κοιτασμάτων, εμπορίου, και ελέγχου των στενών και του φραγμού της Ρωσίας για κάθοδο προς τη μεσόγειο και ασφαλώς η Τουρκία που ζητάει συνεκμετάλλευση στο Αιγαίο. Επίσης, το πετρελαϊκό τρίγωνο μεταξύ Κασπίας, Μαύρης Θάλασσας και Α. Μεσογείου.

Το γεωπολιτικό και ενεργειακό μεγάλο παιχνίδι που παίζεται στην περιοχή, επηρεάζουν, αναπόφευκτα, και τις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Όλοι οι οδοί διέλευσης του πετρελαίου της Κασπίας προς τη Δύση, ο έλεγχος της νοτιανατολικής Μεσογείου, όπου θα καταλήγει ο τουρκικός αγωγός θα περάσουν από το Αιγαίο ή την Ανατολική Μεσόγειο. Και εδώ είναι κομβικά σημεία που κυριαρχούν στο στρατηγικό παιχνίδι. Έτσι, η Ελλάδα βρίσκεται στον δρόμο των πετρελαίων του 21^{ου} αιώνα.

Σε αυτό τον ανταγωνισμό η γεωγραφική τοποθεσία παραμένει το σημείο εκκίνησης για τον ορισμό των εξωτερικών προτεραιοτήτων της Ελλάδος, και το μέγεθος της εθνικής περιοχής επίσης παραμένει ένα από τα κύρια κριτήρια κατάστασης και ισχύος.

Οπωσδήποτε, πρέπει οι πολιτικοί ηγέτες της Πατρίδας να αναγνωρίσουν ότι εκτός από την περιοχή και το έδαφος πρέπει να υπάρχουν και άλλοι παράγοντες που είναι πιο αναγκαίοι που καθορίζουν την διεθνή θέση του κράτους ή τον βαθμό της διεθνούς του επιρροής. Ένας παράγων, κλειδί, είναι η οικονομική δύναμη και η μετατροπή της σε τεχνολογική και αμυντική αλλαγή.

Η γεωγραφική περιοχή εξακολουθεί να καθορίζει τις άμεσες προτεραιότητες της Ελλάδας. Και όσο πιο ισχυρός είναι ο στρατός, η οικονομία και η πολιτική ισχύ, τόσο μεγαλύτερη είναι η ακτίνα επιρροής πέραν των κοντινών γειτόνων και η συμμετοχή στα κύρια γεωπολιτικά συμφέροντα.

Μέχρι πρόσφατα, αναλυτές της γεωπολιτικής έχουν αναρωτηθεί «εάν η εδαφική ισχύ είναι πιο σημαντική από την ισχύ θαλάσσης και ποια συγκεκριμένη περιοχή της Κεντρικής Ασίας είναι κεντρικό σημείο, ώστε να εξασκεείται ο έλεγχος σε όλη την περιοχή».

Το γεωπολιτικό και ενεργειακό παιχνίδι που παίζεται στην περιοχή έχει ως κύριο χαρακτηριστικό την έλλειψη άμεσης πρόσβασης σε ανοικτές θάλασσες. Όλες οι πιθανές οδοί διοχέτευσης περνούν από γεωπολιτικά ευαίσθητες περιοχές. Τα πολιτικά παιχνίδια με τους αγωγούς πετρελαίου επηρεάζουν άμεσα και την Ελλάδα.

Τα παιχνίδια των πολυεθνικών, των κοινοπραξιών, η πολιτική αστάθεια της περιοχής, το τεράστιο κόστος της επένδυσης έκαναν τους κολοσσούς να μοιράσουν τον επιχειρηματικό κίνδυνο κάνοντας κοινοπραξίες, αποτελούν μια απειλή για τα ελληνικά συμφέροντα και για το Αιγαίο.

Και γι' αυτό εμείς, πρέπει να είμαστε έτοιμοι πολιτικά, διπλωματικά για να κινηθούμε θετικά. Η αλλαγή στο σύγχρονο γεωστρατηγικό περιβάλλον επέφερε και αλλαγές στη στρατηγική σημασία της χώρας μας. Υπάρχουν κύρια σημεία που είναι στρατηγικής σημασίας της Ελλάδας.

Πρώτον, ο εθνικός εναέριος χώρος στη χερσαία και νησιωτική περιοχή της Ελλάδος έχει μεγάλη στρατηγική σημασία. Τα συμφέροντα των ΗΠΑ και των υπερεθνικών κέντρων της διεθνούς κοινότητας θέλουν το Αιγαίο να καταστεί ελέγξιμο οικονομικώς και στρατηγικώς. Γι' αυτό και αμφισβητούν την ελληνική κυριαρχία στον εναέριο χώρο του Αιγαίου. Το στρατηγικό πρίσμα των ΗΠΑ είναι ότι η Ελλάδα πρέπει να κάνει μικρές υποχωρήσεις στην ελληνο-τουρκική διένεξη για να εξυπηρετηθούν οι μεσοπρόθεσμοι στόχοι των Αμερικανών. Και αυτό, γιατί το Αιγαίο είναι η θαλάσσια πύλη της περιοχής.

Όπως αναφέραμε και πριν, η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το προγεφύρωμα της Αμερικής και η εμπόδιση για πολιτική ένωση είναι ένα Αμερικανικό σχέδιο. Οι ΗΠΑ δεν θεωρούν τα ελληνικά σύνορα ως σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως επίσης θεωρούν ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει σύνορα.

Δεύτερον, η στρατηγική σημασία του Αιγαίου είναι κοινά παραδεκτή, **(α)** για τη μεταφορά κοιτασμάτων του Μπακού και των οδών των pipe lines προς τη Μεσόγειο, **(β)** για τα off-shore πετρελαϊκά κοιτάσματα του Β/Α Αιγαίου, **(γ)** για εμπόδιο προς κάθοδο της Ρωσίας προς την Μεσόγειο.

Τρίτον, τα εξαιρετικής στρατηγικής σημασίας αγκυροβόλια που χρησιμοποιούσε η Πρώην Σοβιετική Ένωση, που τα πέντε ευρίσκονται εντός των 6 μιλίων, Λήμνο, Κύθηρα, Αστυπάλαια και τρία γύρω από την Κρήτη.

Γίνεται, επομένως, εύκολα αντιληπτό ότι η Ελλάδα που ευρίσκεται στο μεταβαλλόμενο διεθνές γεωπολιτικό περιβάλλον και της γεωπολιτικής συγκυρίας στην περιοχή έχει την ανάγκη ενός στρατηγικού σχεδιασμού που θα αποτελέσει μηχανισμό κατευθύνσεων σε ό, τι αφορά στη χάραξη των στόχων βραχυπρόθεσμης και μεσοπρόθεσμης εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής για την προάσπιση των εθνικών μας συμφερόντων. Η κάθε Κυβέρνηση πρέπει να χειρίζεται το όλο θέμα σε καθαρά εθνικά πλαίσια. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία, ότι η αποφασιστικότητα και οι κατάλληλοι χειρισμοί συντελούν στη μεταβολή των συγκυριών.

Αντίθετα, η Τουρκία προσπαθεί να εξασφαλίσει γεωπολιτικά ωφελήματα στο Αιγαίο. Δεν ενδιαφέρεται για την ασφάλεια του ευρύτερου χώρου, αλλά πώς θα προωθήσει τα επεκτατικά της προγράμματα, εκμεταλλευόμενη την όλη κατάσταση. Υπό τις σημερινές συνθήκες είναι σημαντική η στρατηγική σημασία της Ελλάδος, η οποία πρέπει να εξοπλισθεί, γιατί βρίσκεται μεταξύ δυο τεράστιων ισλαμικών κόσμων και αποτελεί ουσιαστικά τη δεύτερη αμυντική γραμμή αμύνης μπροστά στην απειλή της Τουρκίας. Και σε αυτά πρέπει να πάρουν αποφάσεις οι Στρατιωτικοί μας, οι Πολιτικοί μας και οι Βουλευτές μας, συνοδευόμενοι από έμπειρους της κατάστασης. Δεν υπάρχουν περιθώρια για χάσιμο χρόνου, επειδή η απειλή είναι πρόδηλη και χρειαζόμαστε όπλα. Αν παραμείνουμε με τα σημερινά δεδομένα, δίνεται χρόνος για να μας δημιουργήσει η Άγκυρα τετελεσμένα και στο Αιγαίο.

Από όλα τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι η Ελλάδα πρέπει να είναι πανέτοιμη για τις ραγδαίες εξελίξεις στην περιοχή. Στόχος μας είναι να μελετήσουμε και να αναλύσουμε τον διεθνή και περιφερειακό κόσμο, όπως τον βλέπουμε από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα, και φυσικά κατά την περίοδο της Αμερικανικής δοκιμαζόμενης παγκόσμιας ηγεμονίας. Πρέπει να κάνουμε επιλογές που θα επηρεάσουν τα μέγιστα τα προβλήματα του Αιγαίου και της Κύπρου προς την οριστική τους διευθέτηση, γιατί δεν υπάρχουν πια περιθώρια για την Άγκυρα να συνεχίσει τη γνωστή επεκτατική πολιτική σε βάρος μας.

Ο Ν. Α. Μωραΐτης είναι member of International Hellenic Association (USA)

Καλιφόρνια, U.S.A.

Δημοσιευμένο στις 13 Ιουλίου 2017 στο <https://hellenicnews.com/>